

TEADUSTE AKADEEMIA EMAKEELE SELTS

Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn, Eesti
reg. nr 80075963
e-post es@eki.ee, tel 644 9331
www.emakeeleselts.ee

EMAKEELE SELTSI 92. TEGEVUSAASTA (2011)

I. Üritused

1. Konverentsid

Emakeele Selts korraldas 2011. aastal 4 konverentsi, ettekandeid esitati kokku 21. Seltsi kaaskorraldusel toimus ka üks koolitusseminar.

27. juunil toimus Tartus traditsiooniline J. V. Veskile pühendatud keelekonverents. XLIV Veski päeva „Eesti keele arengukavast ja Eesti keeltest” kavast oli neli ettekannet. Avaettekande „Eesti keele arengukava esimene pool aastat” pidas Jüri Valge. Tõnu Tender pidas ettekande teemal „Hunt lambanahas? Võõrkeeled eesti keele arengukavas”. Birute Klaas-Lang kõneles teemal „Kas eestikeelsel rahvusülikoolil on tulevikku?” ning Anna Verschik tutvustas oma mikrouurimust ettekandes „Keelepoliitika ja „muulaste” hoiakud”.

Traditsiooniline üliõpilaskonverents, millega Emakeele Selts tähistas ühtlasi Euroopa keelte päeva, toimus 23. septembril Tallinn Ülikoolis. Oma keeleuurimistöödest rääkisid Tallinna ja Tartu ülikooli bakalaureuse- ja magistriõppe üliõpilased, kes pidasid kokku seitse ettekannet. Ettekanded olid teema järgi jagatud kahte ossa: keele muutumine ja keeleõpetus koolis.

Koostöös Tartu Ülikooliga toimus 11. novembril konverents „Eesti keel kõrgkoolis: 5 aastat eesti keele suulise ja kirjaliku väljenduse õpet Tartu ülikoolis”, kus ettekannetega esinesid Birute Klaas-Lang, Martin Ehala, Kersti Lepajõe, Krista Kerge, Elo Rohult ja Piret Kuusk. Järgnes paneeldiskussioon prof Martin Ehala juhtimisel.

Koostöös Tartu Ülikooliga toimus 25. novembril rahvusvaheline konverents „Liivlased. Maa. Rahvas. Ajalugu”, kus ettekannetega esinesid Valts Ernštreits, Renāte Blumberga, Eberhard Winkler, Riho Grünthal ja Christopher Moseley. Tutvustati rahvusvahelisel liivi aastal valminud teoseid ning toimus Vahur Laiapea filmi „Professor Viitso liivlased” (2011) esilinastus Eestis.

Koostöös Eesti Rahva Muuseumi ja HTMiga toimus 17.–18. novembril koolitusseminar „A-B, hakka pähe! Kui ei hakka, lükkan takka!” eesti keele rollist alushariduse väärtuskasvatases.

2. Kõnekoosolekud, väliskeelepäevad ja keelepäevad Eesti koolides

Emakeele Selts korraldas 2011. aastal 6 kõnekoosolekut, 5 väliskeelepäeva ja 9 keelepäeva Eesti koolides. Ettekandeid esitati kokku 59.

6 kõnekoosolekul (kolm Tallinnas ja kolm Tartus) peeti 17 ettekannet.

10. märtsil Mati Ereli 70 aasta juubelile pühendatud kõnekoosolekul kõnelesid Heli Laanekask, Liina Lindström ja Helen Plado.

27. aprillil pidasid eripedagoogika teemalisel kõnekoosolekul ettekande Anna Maria Ülviste, Piret Soodla ja Mairi Männamaa.

31. mail esinesid teemal „Keeltest, kohanemisest ja hoiakutest” Kadri Sõrmus, Helena Sulkala ja Kadri Koreinik.

Koostöös Tartu Ülikooliga 18. novembril korraldatud Paula Palmeose 100.

sünniaastapäevale pühendatud kõnekoosolekul esinesid Tõnu Seilenthal, Jaan Õispuu, Piret Norvik ja Marje Joalaid.

20. detsembril Tallinnas toimunud Wiedemanni grammatika esitlusel kõnelesid teose tõlkija Heli Laanekask ja toimetaja Ellen Niit.

Emakeele Seltsi aastakoosolekul 24. märtsil Eesti Keele Instituudi suures saalis pidas Annika Kilgi akadeemilise ettekande „Anton Thor Helle toimetajakäekiri”. Seltsi 91. tegevusaasta (2010) aruande esitas teadussekretär Killu Paldrok.

Väljaspool Eestit peeti Haridus- ja Teadusministeeriumi ning kohapealsete eesti seltside kaaskorraldusel 5 keelepäeva (Helsingis Eesti Majas, Moskvas Eesti saatkonnas, Münchenis *Internationales Begegnungszentrum*’is ning Luksemburgis Euroopa Koolis ja Eesti Seltsis). Ettekannete teemad olid väga erinevad, arvestades kohapealsete kuulajate ettepanekuid ja ootusi. Tavapäraselt on ettekannete hulka kuulunud ülevaade Eesti keelepoliitikast, tänavu sh eesti keele arengukava elluviimisest ja uuest keeleseadusest ning välismaalt saabunud õpilaste integreerimisest eesti kooli. Teine tavapärase teema on üldiselt olnud eesti kirjakeele korralduse ja hoolde alalt. Ettekandeid peeti eesti kirjandusest, sh koolinoortele mõeldud lugemisvarast, laste keele- ja kirjaoskuse arendamisest, väliseestlaste eesti keelest, sõnavõistlusest, naljapärimustest, mitmekeelsusest, sõnadest kõnes ja kirjas, metafooridest keele arengus. Kokku peeti väliskeelepäevadel 19 ettekannet.

Emakeele Selts on Haridus- ja Teadusministeeriumi, Väike-Maarja Gümnaasiumi ja Väike-Maarja vallavalitsuse kõrval üks Ferdinand Johann Wiedemanni keelauhinna keelepäeva korraldajaid. Keelepäev toimus 27. aprillil Väike-Maarjas. 2011. aasta Wiedemanni keelauhinna laureaat Tiit-Rein Viitso pidas ettekande „Eesti keeleruumi kujunemine” ning auhinnakandidaat Valve-Liivi Kingisepp ettekande „Huvitav eesti vana kirjakeel”. Väike-Maarja Gümnaasiumi õpilane Kätlin Pohlak käsitles 2010. aasta Postimehes ja Päevalehes kajastatud keeleteemasid. Keeleauhinna laureaat Tiit-Rein Viitso istutas keeletammikusse nimipuu.

Emakeele Selts jätkab edukalt koolide keelepäevade korraldamisega. 2011. aastal toimus 9 keelepäeva kokku 23 ettekandega, igas õppeasutuses peeti üks kuni kolm ettekannet. Koolides esinevad eri alade eesti filoloogid. Pärnu Koidula gümnaasiumis kõneldi eesti keelt mõjutavatest ohtudest ning Salatsi ja Kuramaa liivi keelest, Haapsalu gümnaasiumis keeleteimetajate ja kirjastuste teemal, Kilingi-Nõmme gümnaasiumis taas Salatsi ja Kuramaa liivi keelest, Kihnu põhikoolis liivi keele päeval liivlastest tänapäeval ning kihnu ja liivi keelest, Vinni-Pajusti gümnaasiumis lapse keeleomandamisest ja uurimisest, Paide gümnaasiumis ilusa eesti keele päeval väljendusoskusest ja arvutite „rääkimisest”, Ruhnu rahvamajas Ruhnu rootsi kohanimedest, keelemuredest-keelerõmudest ning Eesti ilmumisest maailmakaardile, Saaremaa ühiskoolis Salatsi ja Kuramaa liivi keelest ning liivi nimedest. Ka väliskeelepäevadel peeti ettekandeid koolinoortele: Luksemburgis Euroopa koolis kõlas kolm ettekannet eesti keele õppimisest ning metafooridest.

II. Muu tegevus

Emakeele Selts korraldas koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Vastseliina vallavalitsusega 2011. aasta keeleteo valimise, mille sai MTÜ Jumalalaegas ja Eesti Hoiuraamatukogu töörühm pimedate tehnilistele abivahenditele mõeldud eestikeelse hääljuhendamise eest. Selts oli kaaskorraldaja keeleteo lõpuüritusel, mis toimus 14. märtsil 2011 Vastseliina Gümnaasiumis.

Haridus- ja Teadusministeeriumi toetusel algatas Emakeele Selts koostöös Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooliga 2011. aastal õpikute keele analüüsi projekti, millega on vaatluse all kahe Eesti õpikukirjastuse, Avita ja Koolibri väljaanded. Õpikute töörühmad on praeguseks otsese projektitöö lõpetanud ja tulemused 2012. aasta 20. jaanuaris toimunud „Tekstipäeval“ ette kandnud. Töö tulemusi tutvustatakse ka maikuus toimival õpikukeele seminaril.

Haridus- ja Teadusministeeriumi toetusel sai avalöögi ka keeleviktoriin – mullu ilmusid keelenuputamisesanded Oma Keeles ja Sirbis/Keele Infolehes, kokku kuuel korral. Vastukaja oli väga positiivne.

ES aitas kaas keeleinfo elektroonilise levitamissüsteemi “Sõnar” teavitamisele.

Osaliselt on koostatud eesti keele kolme valdkonna akadeemilised tervikkäsitlused: koostatud on eesti foneetika koondbibliograafia; kirjutatud on süntaksipreprinti peatükk „Kausatiivsed ja refleksiivsed konstruktsioonid“ ning koostatud on uurimus „e-tuletised ja nende alusverbid ajakirjandus- ja teaduskeeles“

Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutusega Meie Inimesed alustas Emakeele Selts 2011. aastal kaheaastase projektiga „Uusimmigrante õpetavate pedagoogide täiendusõpe“. 2011. aasta jooksul toimus neli kahepäevast koolitustükli.

Emakeele Seltsi aastaraamatu artiklitele on lisatud DOI-indeksid ning on alustatud ESA veebis ja andmebaasides nähtavuse laiendamine (CEEOL, Scopos, DOAJ).

III. Kirjastamine

Trükkis on 2011. aastal ilmunud

- Emakeele Seltsi aastaraamat 56 (2010). Peatoimetaja Mati Ereht, toimetaja Sirje Mäearu. Eesti Teaduste Akadeemia Emakeele Selts. Tallinn 2011. 309 lk;
- keeleajakiri Oma Keel nr 1, 102 lk;
- keeleajakiri Oma Keel nr 2, 107 lk;
- „Lause õigekeelsus. Juhatused ja harjutused“. Mati Ereht. Eesti Teaduste Akadeemia Emakeele Selts. Tallinn 2011;
- „Eesti keele väljendusõpetus kõrgkoolidele“. Mati Ereht, Tiiu Ereht, Reet Kasik. Eesti Teaduste Akadeemia Emakeele Selts. Tallinn 2011;
- Ferdinand Johann Wiedemann. „Eesti keele grammatika“. Tõlkinud Heli Laanekask, toimetanud Ellen Niit. Eesti Teaduste Akadeemia Emakeele Selts. 711 lk.

Emakeele Selts aitas koostööpartnerina üllitada järgmised teosed:

- „Liivlased. Ajalugu, keel ja kultuur”. Koostanud ja toimetanud Renāta Blumberga, Tapio Mäkeläinen, Karl Pajusalu. Eesti Keele Sihtasutus. Tallinn 2011. 436 lk + CD;
- Kõrli Stalte liivi aabits-lugemik „Jelzi sõnā. Ābēd ja īrgandōks lugdōbrōntōz”. Toimetanud Renāta Blumberga. Liivi Kultuuri Selts. Riia 2011.

Lõpusirgele jõudis Häädemeeste murde tekstivalimiku (Eevi Ross, Helju Kaal) koostamine, teos läheb just äsja trükki.

IV. Raamatukogu

ESi raamatukogu täienes 2011. aasta jooksul 65 trükisega, mis on saadud vahetuse, annetuse või ostu teel. Raamatukogus on arvel 6268 inventeeritud trükist.

Raamatukogu hoidis ja juhatas 2011. aastal Helju Kaal. Jätkub raamatukogu andmete kättesaadavaks tegemine raamatukogudevahelise andmebaasi ESTER kaudu.

V. Keeleainestiku kogumine

Koostöös Eesti Keele Instituudiga jätkub uute sõnade kogumine Emakeele Seltsi sõnakogu kodulehel. Edaspidi on kavas keeleainestikku veelgi aktiivsemalt koguda.

VI. Keeletoimkond

Emakeele Seltsi Keeletoimkonna vanem on alates 26. märtsist 2010 Krista Kerge. Keeletoimkonda kuuluvad Reili Argus, Külli Habicht, Reet Kasik, Katrin Kern, Einar Kraut, Helika Mäekivi, Urve Pirso, Peeter Päll, Maire Raadik ja Tiit-Rein Viitso. 2011. aastal pidas keeletoimkond 5 istungit, lisaks 1 väljasõiduistungit.

Keeletoimkond koostas märgukirja riiklike eksamikirjandite parandamise asjas REKK-le, osales eesti keele arengukava nõupidamistel ja konverentsidel ning tegi oma ettepanekuid, osales keeleshadusega seostuva kirjakeele normi rakendamise korra väljatöötamisel, tegi koostööd Tartu ja Tallinna akadeemiliste geoloogide ja ajaloolastega nii terminoloogia korrastamisel kui ka õigekeelsusküsimuste lahendamisel, koordineeris seltsi õpikukeele uurimise projekti ja üliõpilaste õigekeelsusuurimusi, algatas Rail Balticu riikidevahelise levikuga nimekuju avaliku arutelu ja saavutas vigase nimetuse asenduse, vastas saadud kirjadele ja nõustas ÕS-i koostajaid.

VII. Annetused

2011. aastal Emakeele Seltsile annetusi ei tehtud.

VIII. Liikmeskond

2011. aasta algul kuulus Emakeele Seltsi 343 tegev- ja 10 auliiget, 31. detsembri 2011 seisuga 348 tegevliiget ja 12 auliiget: Mati Erelt, Mati Hint, Helju Kaal, Valve-Liivi Kingisepp Uno Liivaku, Viivi Maanso, Helmi Neetar, Valdek Päll, Huno Rätsep, Ülo Tedre, Ellen Uuspõld ja Tiit-Rein Viitso.

Tegevusaasta jooksul võeti vastu 10 uut tegevliiget: Ilmar Tomusk, Esta Prangel, Liis Raasik, Kristina Koppel, Egle Pullerits, Killu Paldrok, Tiia Margus, Helje Laas, Andres Karjus, Andres Hallmägi.

Omavalitsuse soovil seltsi liikmete hulgast kustutamiseks ei avaldanud soovi ükski tegevliige.

Surma läbi lahkus 2011. aastal 3 tegevliiget: (Mari Allik † 14.04.11, Helju Vals † 31.05.11, Maria Zaitseva † 27.09.11).

IX. Juhatus

Seltsi juhatusse kuuluvad esimees Helle Metslang, abiesimehed Karl Pajusalu ja Jüri Viikberg ning liikmed Mati Erelt, Asta Õim, Annika Kilgi ja Jüri Valge. Seltsi juhatus käis 2011. aastal koos 9 korda, sh üks kord arutleti e-posti teel.

X. Töötajad

Teadussekretärina töötab Killu Paldrok. Raamatukogu juhatajana töötas 2011. aastal Helju Kaal. Raamatupidaja on Tiia Vajak. Seltsi kodulehekülge kujundab Maria-Maren Sepper.

XI. Üldisloomustus

Emakeele Seltsi tegevusaasta on olnud ettevõtmisterohke. On korraldatud konverentse, kõnekoosolekuid, väliskeelepäevi, jätkunud on keeleajakirja ja aastaraamatu väljaandmine. 2011. aastal peeti Emakeele Seltsi üritustel 81 ettekannet.

2006. aastast esindab Emakeele Seltsi juhatus Eesti Keele Instituudi teadusnõukogus Karl Pajusalu. Wiedemanni keeleauhinna komisjonis esindab seltsi Helle Metslang. Seltsi esimees Helle Metslang ja juhatuse liikmed Karl Pajusalu, Jüri Viikberg ja Mati Erelt on jätkuvalt osalenud Eesti Keelenõukogu töös.

Rahaliselt oli 2011. aasta Emakeele Seltsile soodne. Teaduste Akadeemia tegevustoetus on küll vähenenud, kuid seltsi tegevusi (väljaannete ettevalmistamist, publitseerimist ja taseme tõstmist, keelepäevade jm keeleürituste korraldamist, keeleteoimkonna tegevust) on toetanud Haridus- ja Teadusministeerium ning Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed.